

Становлення емоційної сфери особистості через творчу діяльність

Активність емоційної сфери особистості є умовою її успішного творчого розвитку. Саме повноцінне формування емоційної сфери особистості стає засобом емоційного спілкування, дає можливість реалізувати свої творчі здібності, досягти гармонії та єдності інтелекту.

Ключові слова: емоційна сфера, творча діяльність, здібності, задатки, обдарованість, талановитість.

Визначаючи естетичний потенціал художньої творчості, слід враховувати, що жодна сфера людської діяльності не має такої глибини емоційного впливу на людину, як мистецтво, що за кожним визначним твором постає яскрава і самобутня особа митця, розумом, почуттям, волею якого створене все те прекрасне, над чим безсилий час. У зв'язку з цим особливої теоретичної уваги заслуговує аналіз внутрішніх психологічних особливостей індивіда, які розвиваються у динаміці: задатки, здібності, обдарованість, талановитість, геніальність.

Задатки – це вроджені анатомо-фізіологічні особливості нервової системи, мозку. Вони становлять основу розвитку здібностей.

Здібності – це індивідуально-психологічні особливості конкретної людини, завдяки яким успішно виконується та чи інша продуктивна діяльність.

Обдарованість – це якісно своєрідне поєднання здібностей, що є запорукою успішного виконання конкретної діяльності.

Талановитість – це високий рівень розвитку здібностей, передусім спеціальних, тобто таких, які дають змогу успішно виконувати певну діяльність: літературну, музичну, сценічну тощо. Поняття талант слід використовувати лише при аналізі професійної діяльності у мистецтві, а також вживати при оцінці принципово нових, позначених оригінальністю і самобутністю підходу художніх творів.

Геніальність – це найвищий рівень розвитку здібностей, який визначає появу творів, що мають історичне значення в житті суспільства, засвідчують нову епоху в розвитку культури.

Що ж до проблеми художніх здібностей, то вона пов'язана з питанням природної обдарованості людини. Більше того, талант є безпосереднім результатом наявності певних нахилів до художньої діяльності. Здібності не мають елемента природженості, але є завжди результатом розвитку.

Досить поширеною є концепція відомого психолога К. Платонова [5, 168], який вважає, що «формулювання Б. М Теплова [4, 52] «здібності – це задаток у розвитку» потребує не відмови від нього, а уточнення: під задатками треба розуміти природжені, але не обов'язкові спадкові передумови подальшого розвитку». Спираючись на досягнення психології, фізіології і філософії, К. Платонов переконливо доводить, що «чим складніша структура конкретної здібності, тим більше в неї набутого, умовно-рефлекторного» [5, 203]. Проте значну роль відіграє і природжений фактор. «Заперечувати природженість деяких елементарних здібностей, а відповідно й елементів структур складних здібностей так само невірно, як і визнавати природженими (і тим більш спадковими) всі здібності». З огляду на таку постановку проблеми, Платонов гадає, що «задатки – це природжені передумови розвитку функціональних органів, а отже, і функціональних структур особи. Оскільки психічні риси в умовах діяльності повинні розглядатися як здібності, оскільки задатки є природженими передумовами розвитку емоційної сфери дитини» [там же, 18].

Глибоке і всебічне пізнання законів творчості слід починати з вивчення розумового розвитку, причин і можливостей становлення художніх здібностей дитини. Історія мистецтва знає чимало прикладів, коли нахил до художньої діяльності виявлявся у дітей в перші роки життя. Так, Моцарт у віці чотирьох-п'яти років почав виконувати і створювати перші музичні твори. Від перших дитячих спроб через усе творче життя Моцарта складалася неповторна специфіка відображення в музиці емоційних переживань. Дитяча обдарованість Моцарта – не поодиноке явище. До «геніальних» дітей належали Леонардо да

Вінчі і Мікеланджело, Канова і Байрон, Рєпін і Серов, Римський-Корсаков і Прокоф'єв.

Прояв художніх здібностей у ранньому віці свідчить про існування природженого фактора і зумовлюється він фізичною організацією людини (наприклад, певним рівнем розвитку зорового чи слухового аналізатора). Водночас, надзвичайно важливо, щоб дитина, в якій виявлено художній хист, мала можливість його розвивати, мала умови для формування художніх здібностей. Адже саме соціальні умови на основі природних даних формують художній талант.

Дитина потребує до себе уваги, зацікавленого ставлення. Більшість дітей володіють, так би мовити, «всеосяжною» талановитістю. Ще чітко не визначивши свого інтересу в якомусь конкретному виді мистецтва, вони вражають нас своєрідністю сприймання предметів та явищ, їх олюдненням, усуненням граней між реальним і фантастичним. Надзвичайно важливо правильно спрямувати інтерес дитини, максимально використати всі переваги дитячого відношення до дійсності для побудови міцного фундаменту високохудожніх естетичних смаків і ідеалів, які стануть запорукою справжнього потягу до художньої культури і в зрілому віці.

Своєрідне розуміння ролі й значення дитячої обдарованості у становленні і змузнінні художнього таланту пропонує педагогічна система В. Сухомлинського. Видатний український педагог зумів переконливо продемонструвати внутрішній зв'язок між художньою обдарованістю дитини, її розумінням краси й утвердженням етичних принципів, розкриттям сил добра і зла. «...необхідно зорати і засіяти насінням краси поле дитячої свідомості» [6, 59] – говорив учений.

В. Сухомлинський радив викладачам поступово впливати на почуття, уяву, фантазію дітей. Треба, щоб невеличкий відтинок життя загравав перед дитиною всіма фарбами райдуги. Було б дуже добре, щоб кожний вихователь дитини ніколи не забував настанови В. Сухомлинського: «Ідіть у поле, у парк, пийте з джерела думки, і ця жива вода зробить ваших вихованців мудрими дослідниками, допитливими людьми і поетами. Я тисячу разів переконувався:

без поетичного, емоційно-естетичного струму неможливий повноцінно розумовий розвиток дитини» [6, 210].

«Музика – уява – фантазія – казка – творчість» – це той шлях, по якому, за Сухомлинським, іде розвиток духовних сил дитини. Досвідчений педагог виховував звичайних, а не художньо обдарованих дітей. І звернення до емоційного світу сприймалося ним як сходинка у пробудженні розуму, свідомості, зацікавленого ставлення до праці.

Відаючи належне природженому фактору у становленні художніх здібностей, підкреслюючи переваги раннього прояву нахилів до творчості, дитячу обдарованість все ж не слід переоцінювати. Формування художнього таланту це – специфічна здатність людини до художньо-образного відтворення навколишньої дійсності, до творчої роботи в певному виді мистецтва. Вчені справедливо підкреслюють, що талант – це не тільки психологічне, а й соціальне явище.

Поступовий розвиток художнього таланту, його змушнення розкриває різноманітність аспектів вивчення особи митця, властиву йому єдність психофізіологічного та суспільно-історичного. Природжені задатки – лише основа для подальшого формування творчої індивідуальності. Тому вони перебувають у прямій залежності від зовнішніх умов життя людини, від соціального середовища, від спрямованості її інтересів.

При вивченні природи художнього таланту, розкритті діалектики природжених і набутих факторів постає питання і про вищий рівень художньої обдарованості – геніальність. Художня геніальність – це найвищий ступінь розвитку художнього таланту. Тому, аналізуючи рівні розвитку обдарованості, ми повинні враховувати і кількісний аспект, який допомагає чіткіше уявити собі ті сходинки, якими піднімається людина від задатків до художньої геніальності. Певний рівень обдаровання має кожна нормально розвинена людина. Саме завдяки цьому твори мистецтва зрозумілі не лише тим, хто їх створює, а й тим, хто їх сприймає. Властивістю ж таланту й геніальності є свідомий, поглиблений, всебічний розвиток художньої обдарованості.

Митець піднімається до рівня генія завдяки силі й активності впливу його творів на життя сучасників. З ім'ям генія пов'язане створення шедеврів мистецтва, відкриття нової мистецької епохи. Якщо творчість талановитого митця може мати значення як явище в розвитку національної культури, то художня спадщина геніального митця переходить межі національного, підносячись до рівня загальнолюдського визнання.

Творчість геніальних митців завжди органічно пов'язана з розвитком певних суспільно-економічних формацій і позначена здатністю до глибокого опанування сутності суспільних явищ. Водночас, геній як людська індивідуальність нічого неприродного, таємничого в собі не приховує. Талановитість, емоційність, пристрасність, працездатність та багато інших ознак, що вирізняють геніїв, нерідко притаманні й іншим людям. Але геніальність – це найскладніше злиття всіх тих рис, які частково властиві багатьом, їх синтез і дає нам нову людську якість, яка є підсумованим і якісно новим виявом усіх кращих властивостей, здобутих людством протягом усієї історії розвитку.

Список використаної літератури

1. Изард К. Психология эмоций / К. Изард. – СПб.: Питер, 2000. – 462 с.
2. Колесов Д.В. О психологии творчества / Д. В. Колесов // Психологический журнал. – 2001. – № 6.
3. Лосева А.А. Психологическая диагностика одаренности / А.А. Лосева – М.: Академический проект, 2004. – 151 с.
4. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов // Избр. труды: В 2 т. – Т.1. – М.: Педагогика, 1983. – 328 с.
5. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. – М.: Наука. –1986. – 254 с.
6. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. – В 5-ти т. – Т.1. – К.: Рад. шк. – 1976. – 654 с.

Романа Дудык

***Становление эмоциональной сферы личности через творческую
деятельность***

Активность эмоциональной сферы личности является условием ее успешного творческого развития. Именно полноценное формирование эмоциональной сферы личности становится средством эмоционального общения, дает возможность реализовать свои творческие способности, достичь гармонии и единства интеллекта.

Ключевые слова: эмоциональная сфера, творческая деятельность, способности, задатки, одаренность, талантливость.

Romana Dudyk

Becoming emotional sphere of personality through creative activity

Activity emotional sphere of personality is a condition for its successful creative development. It was a complete formation of the emotional sphere of personality is a means of emotional communication, makes it possible to realize their creative abilities to achieve harmony and unity of intelligence.

Key words: emotional sphere, creativity, abilities, inclinations, talent.